

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Acta Vitæ S. Ferdinandi, Regis Castellæ Et Legionis, Ejus
Nominis Tertii**

Papebrochius, Daniel

Antverpiæ, 1684

XIV. Machina triumphalis, Sancto ante Chorum Metropolitanæ erecta,
eique respondens portæ majoris ornatus interior.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42333

CAPUT XIV.

Machina triumphalis, Sancto ante chorum
Metropolitanæ erecta, eique respondens
majoris portæ ornatus interior.

Exemplo Zunigæ, lectorem suum ad præcitatum su-¹¹⁵
periori Capite festorum librum ablegantis, potuissent
hic calamus sistere & ad ulteriora transire: sed pati
noluit Capituli magnanimitas. Intelligens enim
quanto omnia elegantius sculptores Belgæ eadem
possent expressa dare, in minori & huic libro congrua forma
maluerunt me scriptorem priorem quam posteriorem imitari.
Primum itaque templi augustissimi Frontispicium, adjunctiq;
ei Sacrarii latus vide; tum Machinæ triumphalis faciem unâ
intuere: quam dum describo paucis, etiam intellige, tabula-
rum pictarum atque emblematum eodem spectantium argu-
menta, quæ tacitus transeo, similiter ut in prima facie, ex he-
roicis Sancti Regis actionibus virtutibusque desumpta fuisse,
quibus sua quæque lemmata epigrammataque Latinâ & Ca-
stellanâ linguâ respondeant.

¹¹⁶ Centrum totius machinæ inferioris Ecclesia obtinet, Representatur Sanctus
Ferdinandum ad pedes sibi inclinatum excipiens, & mon-
strantem per quatuor ejusdem machinæ latera suis in basibus Ecclesia exhibens sub-
genus flexas Hispalis, Cordubæ, Murciæ, atque Giennii jecta sibi
regna, cum hac ad basim primariam, in qua consistit ipse, Maurorum
scriptura; regna, Leva in circuitu oculos tuos & vide: omnes
isti congregati sunt venerunt tibi. Hanc scripturam,
sumptam ab Isaia cap. LX explicant Latini Castellanique ver-
sus: & Ecclesia, sibi ipsique in scuto quod sinistra tenet gra-
tulans, pari poëseos utriusque elegantia reponere ei vide-
tur istud ex Psalmo xv, Tu es qui restitues heredita-
tem meam mihi. In tribus reliquis basibus prædictæ late-
ribus, simili modo gemine linguæ paraphrasis metrica, Ec-
clesiæ ejusdem nomine, applicabat Regi Ferdinando hæc
Scripturæ loca: Ad alligandos Reges eorum in compe-
dibus

dibus. *Psal.* CXLVIII. Deducet te mirabiliter dextera tua *Psal.* XLIV: & Ego primogenitum ponam illum, excelsum præ Regibus terræ. *Psal.* LXXXVIII. Sic etiam *Hispalense regnum clavem porrigens fingeatur dicere*, Non erit qui claudat, ex *Isaia* XXII; *Cordubense*, Qui vicerit possidebit hæc, *Apocal.* XXI; *Murciense*, Qui contrivit portas æreas. *Psal.* CVI; *Giennense*, Possidebit semen tuum portas inimicorum, *Gen.* XXII. Quibus etiam omnibus subjecta legebantur in eundem sensum concepta epigrammata Latine atque Hispanice.

117 Ast illa prætermittens, solum hic notabo quatuor principales titulos, totidem faciebus assurgentis paulatim machinæ sic inscriptos. I. Ferdinando Regi, pio, feliciter triumphatorique perpetuo, inter Duces auspiciatissimo, Indigetes inter felicissimo, ob rem Christianam optime gestam, pietate potius quam armis assertam in regnum religionemque Baticam, Maurorumque gentem attritam, sacris Hispanorum fastis quondam adscripto, recens cultui exposito. II. Clementis X. nomine ipso felicitatem Divo Ferdinando præstegientis, æterno seculorum plausu vicariam Dei potestatem agentis, universo Christiani orbis confensu sacros honores etiam decernentis, munificentie integerrimæ. III. Caroli II Hispaniarum Regis vel ab infantia & monstris formidandi, nomine magno Thraciam concutientis, spe lætissima Ecclesiam afficientis, progenitorem Divum ideam sibi præscribentis, ejusque sacra à summa Sede impetratis, catholicissimis auspiciis. IV. Marianæ Austriacæ augustæ, magnæ in cunis, magnæ in thoro, magnæ in prole, Ferdinandi quartæ decimæ sobolis, orbique Reges diva posteritate traditura, piissimis officiis, gratitudinis ergo Patriarchalis Hispalensis ecclesia.

118 Convexo fornici machinæ inferioris, in modum templi conformata, imposita basis, ex quatuor lateribus partem aliquam continebat historia, affabre pictam in tabula

sub titulis
ipsi Sancto,

Clementi
Papæ

Carolo Ro-
gæ

Regina ma-
tri positus.

sic ut anterior triumphantem pro Ferdinando Virginem Hispali induceret, sub hoc versu Psalmi cxiii, Non nobis Domina, non nobis, sed nomini tuo da gloriam: que verba hoc deinde carmine explicantur:

*Superne
pingitur
Sanctus in-
ducens Hi-
spalim D.
V. effigiem,*

Cælorum augusto vehitur Regina curuli,
Quam pedes insequitur Rex, præit agmen o-
vans.

Vincentis Mauros Fernandi est dextera: at illa
Pugnantis Regis duxit in arma manum,
Ergo triumphanti Mauros sit gloria Divæ,
Auspiciis cujus castra inimica ruunt.

119 Porro ex uno laterum Sanctus Rex conspicitur, Hispalense templum dedicans; ex altero, idem coram sacro Viatico de lecto in terram egrum corpus provoluens; à tergo denique idem cernebatur, animam Creatori feliciter reddens, cum datus sibi ab eo Coronis, vicissimque æterna gloriæ coronam accipiens; sub hisce Epigraphis: Sedes tua Deus in seculum seculi. *Psal. xliiv.* Scidisti vestimenta tua & flevisse coram me, ego quoque exaudivi te. *II Paralip. xxxiv.* Annuntiaverunt cæli justitiam ejus *Pf. xcvi:* quæ omnia, æque ac alia, epigrammate Latino pariter & Castellano illustrabantur, super splendida ductilis argenti scuta. Angulos hujus basis circumstabant statuae, quarum in imagine solum due cernuntur; & hæc, ex habitu subscriptoque nomine, cognoscebantur esse Seculum felix, & Oratio efficax: quæ vero in recessu latent, indicantur fuisse Mars indefessus, & Victoria perpetua. Singulis breve lemma, ex antiquis scriptoribus sumptum, aptabatur in scutulis positis ad initium volute, supra Zophorum sursum nitentis; puta sub ea cui Seculum Felix imminet, hoc Plinii secundi in Panegyrico ad Trajanum: Est enim vera felicitas, felicitate dignum videri: aliaque aliis tribus personis proportionata.

*cum parer-
gis statuar-
vum:*

120 Super quatuor portas, ex angulis majoris machine lateraliter procurrentes, totidem ascendebant palmæ,
I galea

galea superne laureata onusta, & ad pedem victricibus Regis Sancti armis circumornata, sub hisce lemmatis. I. Indutus est iustitia ut lorica. II. Galea salutis in capite ejus. III. Indutus vestimentis ultionis. IV. Et opertus est quasi pallio zeli. Extimis vero earum portarum pilis superstabant ramosa quercus, dependentibus undique barbarorum devictorum spoliis onusta, sub circumvolitante lemnisco, cui inscriptum, Fernandus Deo hæc de perduellibus arma, metro quidem non usquequaque ad leges poëticas exacto; sed satis apte expresso ad Virgiliani hujus imitationem,

Æneas hæc de Danais victoribus arma.

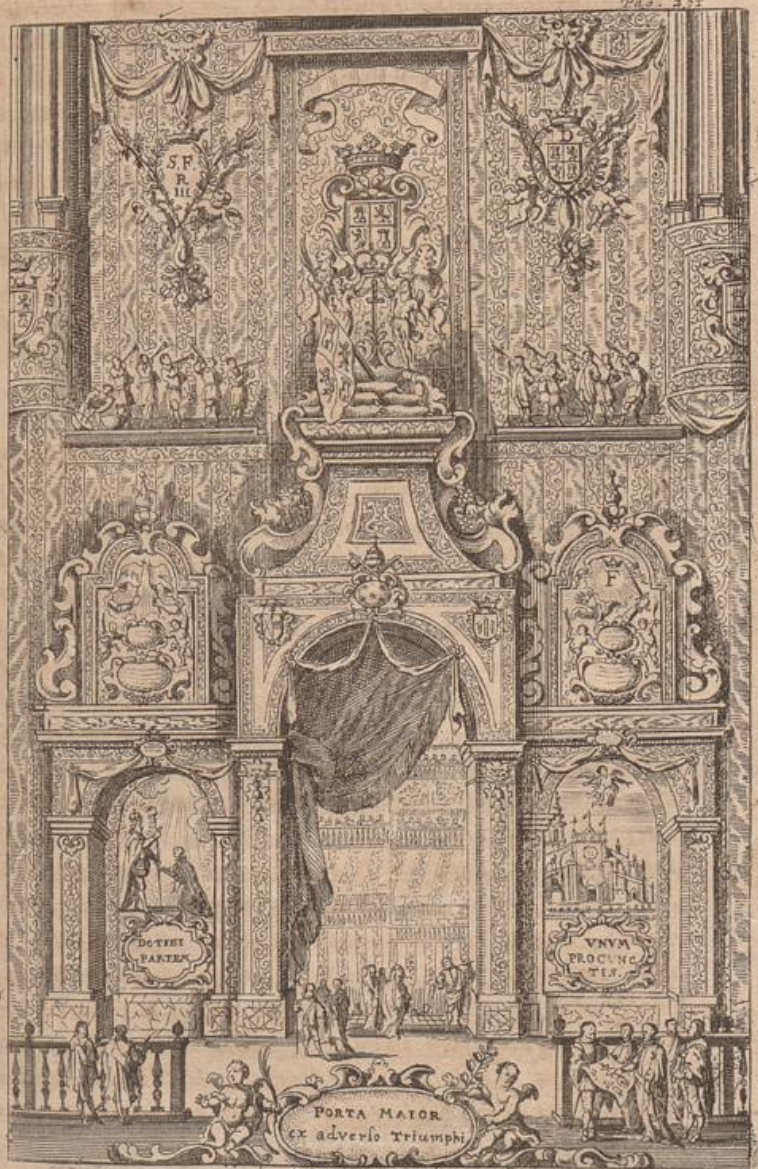
121 Supra quadrilateram vero, quam dixi, basim ejusque cornidem, in tanto arctius spatium paulatim assurgens machina quanto frebatur sublimius, habebat in angulis palmiferos Genios, inscriptam rotulis, quos tenebant manibus, literis cubitalibus exhibentes quadripartitam sententiam ex Isaie LXXII. — ERIS CORONA GLORIE — IN MANU DOMINI — ET DIADEMA REGNI — IN MANU DEI TUI. — Et hæc omnia claudebat splendido nubium globo insistens statua S. Ferdinandi, regaliter induti armatique, pro ratione altitudinis suæ aucta ad mensuram pedum decem cum dimidio, altera gladium tenens, coronam altera; hanc velut acceptam calitus, istum pro Deo exertum. Et quoniam Basilice fornix non exiguo adhuc omnia transcendebat intervallo, spatium fuit componendo desuper insigni calo, in quo tremendum Jehovahæ nomen circumdabant Seraphini; præter Angelos, qui velut ex aëre lapsi novo Cæli videbantur in occursum advolare, tanto artificio compositis omnibus, ut non suspensa de fornice, sed librata in aëre per se consistere viderentur, totamque machinam desuper operire.

122 Alia plura, quæ verbis describere modo non vacat, ejusdem machinæ ornamenta, facile docebit sculpta hic tabula, minori mole, elegantia majori, opus ipsum sicut stetit

ipse vero in
vertice emi-
net

velut in ca-
liti tenens.

ex-

PORTA MAIOR
ex adverso Triumphi
Gasp. Boullant fecit.

ribu
au,
s in
. Et
per-
tion
cir-
Deo
que-
o ad

ejus-
sur-
an-
bam
itam
RIE
EG-
onia
Fer-
udi-
dio,
cep-
ast-
ter-
in
ni;
vi-
fuis
a-
de-

at,
ta-
etit
ex-

exprimens; nisi quod sculptori licere volui, ut corrigeret defectum passim notatum à peritis, cum res staret, iudicantibus altius à pavimento ecclesie attolli debuisse machinam: quod hic factum, excitato graduum aliquot suggestu, per quem ascendatur ad illud quasi templum: cuius etiam structura, quoad primum ordinem porticum iusto humilior visa, hic cernitur aliquando elatior: atque ita moles reliqua ad decem pedes nostra in tabula assurgit altius: quia cum eadem moles iterum erigenda erit (quod fiet forsatis cito) curandum intelligo, ut spectantium oculis ea quam periti requirunt satisfactio detur, sique opus omni ex parte absolutum.

123 Istis circumcirca ex omni latere diligenter consideratis, si spectator, rursus ante prememoratum in media navi ^{Ornatus interior portæ principalis} machinam constitutus, sese convertibat, & ad principem templi portam, qua fuerat ingressus, reflectebat oculos; obiciebatur ex adverso theatralis apparatus, capitella majorum columnarum altitudine excedens, ea forma, ut alte supra portam eminent, Vexillum regium, Gladius, & Scutum sub magnifica umbella, supravolitante lemniscò, cui inscriptum legebantur ista Psalmorum Davidicorum verba, Dominus mihi adjutor, non timebo quid faciat mihi homo: ego despiciam inimicos meos. Hanc Sancto Regi fuisse familiarem tesseram haud temere divinavit P. Ioannes de Pineda in suo Memoriali; argumento sumpto ex litteris, perquam barbarice ac vitiose, pro seculi illius ruditate, sculptis circum labrum scyphi aurei, qui ab illo Hispalensi ecclesie donatus inter Reliquias conservatur; prædictaque verba sic notata exhibet: DOMYNVS. DOMYNVS. MYCHI. AIVTOR. ET. NON. TY MEV. KID. FACIAD. MYCHI. OMV. ECHV. DESPICIAM. ENEMICOS. MEOS.

124 Vtriusque lateris argumenta licebat partim ex pictura colligere, partim intelligere ex adiunctis lemmatis. ^{ac laterum eius.} Spectabatur enim hinc quidem Rex Sanctus, filium suum Philippum instituens Archiepiscopum Hispalensem; inde Fama, buccinans magnalia Metropolitanæ Ecclesie, ab

codem fundata; dum hic legebatur ex Martiali Poëta hemistichium tale, Unum præ cunctis fama loquatur opus; inde ex cap. 48 Geneseos, Do tibi partem unam extra fratres tuos, quam tuli de manu Amorrhæi in gladio. Superne vero totum utrumque opus absoluebant emblematica expressiones elegantes duæ, sic ut in earum una ostentarent se gemina brachia, Christianum Mauricumque vexillum proiudentia, quorum hoc ex inimicis relatum carebat litteris tesserariis S. P. Q. R. quas ex barbarorum mente legere oportuisset, SARACENORVM POPVLO QVIS RESISTET? translata autem in vexillum Christianum, dicere videntur, SANCTVS PIVS QVE REA; Ex adverso autem representantur gemina dextera, armata una, altera oculum in palma gerens, alata utraque: quibus doceatur Rex, velut ambidexter, suis in actionibus fortitudini prudentiam, & utrique exequendi operis celeritatem junxisse.

CAPUT XV.

Apparatus festivus Sacelli Regii, Atrii,
& Sacrarii.

125
Delibato
strictim or-
natiu Sacel-
lorum late-
ralium.

PLaceat nunc mente sequi circumiturum lateralis amplissimi templi Sacella; in quibus adornandis, serica veste & supellectile argentea, sic laboravit patronorum custodumque zelus, ut non sit permissus evagari ad nova in iis opera fabricanda; ne scilicet unus alteri impedimento foret, ipsique principalioribus operibus, in tanta angustia temporis, subtraheretur numerus necessarius fabrorum. Vnum novum & omnibus commune fuit ac satis mirum, quod præterea singulis sacellis crates potuerunt simul omnes novo auro obduci; alterum æque gratum oculis spectaculum faciebant parietes, peristromatis sericeis vario colore varietate ingenio convestiti ubique. Sacellorum autem singulorum propria & particularia decora strictim percurrit liber

Feste